

AVTONOMIST

P. Dravna licejska knjižnica, - Avosvajevica
P. Ljubljana ul. 1.

::

Izhaja vsako sredo

::

malih oglasih
beseda 25 p.

Izjemno stanje v Zagrebu.

V soboto in nedeljo zvečer je prišlo v Zagrebu v nekaterih delih mesta do večjih in manjših prask med pristaši današnjih vladnih strank in med pristaši hrvatske opozicije.

Neposredni povod za spopad med obema skupinama je dala neka sokolska slavnost. V Zagrebu in na Hrvatskem sploh je „Sokol“ razdeljen na dva tabora. En del Sokolov je „jugoslovenski“, drugi pa „hrvatski“. „Hrvatski Sokol“ je v deželi v ogromni večini. Obe skupini sta tudi politično obeleženi, ravno tako, kakor pri nas, kjer velja „Sokol“ za „demokratsko“ ustanovo, „Orel“ pa za „klerikalno“. Na Hrvatskem velja „Hrvatski Sokol“ za organizacijo blokaške opozicije, „jugoslovenski“ Sokol pa za „demokratsko“.

Med tema dvema skupinama, katerima se je pridružilo seveda še mnogo drugega občinstva, je prišlo do spopada. Ali je bil spopad res tako hudega in resnega značaja, kakor to poročajo razni belgrajski in po njih tudi tuji listi, ali pa so senzacija željni žurnalisti napravili konja iz male muhe, to je končno vse eno. Spopad se je izvršil in vlada je posegla po zelo ostrih sredstvih.

Pravi vzrok spopada leži seveda mnogo globlje. Dejstvo je, da stoji danes ves hrvatski narod — z malimi izjemami — v vrstah proticentralistične opozicije, pa naj pripada posameznik potem še kak v „bloku“ organizirani, ali pa izven bloka stoječi Hrvatski ljudski stranki. To dejstvo so dokazale doslej vse volitve na Hrvaškem, katere je Radič vedno smatral kot nekaj plebiscit, ker ni hotel iti v parlament. S tem dejstvom pa centralna vlada v Belgradu ni hotela nikdar računati. Formalno se dá postopanje centralne vlade mogoče opravičiti s tem, da imajo centralisti (demokratje in radikali) vso državno moč v centrali v svojih rokah in opirajoč se na moč v centrali zahtevajo tudi odločilen vpliv v pokrajini. V stvari sami pa je tako postopanje centralne vlade skrajno neprevidezno. Če bi bilo pri nas ljudstvo res enotno, če bi bilo na isti kulturni stopinji v vseh delih države in če bi bili ljudje povsod na isti stopinji socialnega razvoja, bi se dal omenjeni princip belgrajskih centralistov vsaj razumeti, mogoče tudi še nekoliko opravičiti. Toda temu pri nas ni tako. Hrvatje so čisto drugače vzgojeni in drugače razviti v kulturnem in socialnem pogledu kakor Srbi. Oni se ne čutijo s Srbi „eno“. To je činjenica, ki mogoče belgrajskim centralistom ne gre prav v račun, ampak činjenica je to, s katero je treba računati in s katero mora vsak politik, tudi centralističnega kova, prav previdno in resno računati, ako hoče zasluziti naslov „politik“.

Pri vseh volitvah zadnje dobe so Hrvatje z volilno kroglico jasno izrazili svojo ljudsko voljo in sicer kot celota, kot narod. Te ljudske volje pa Belgrad nikdar ni hotel upoštevati, ampak delal je ravno nasprotno. V Zagreb so poslali kot vladnega zastopnika gospoda, ki zastopa voljo skromne manjšine, ne pa volje ogromne večine hrvatskega naroda. Hrvatska centralistična manjšina je vsilila Hrvatom centralistično

ustavo, proti volji hrvatske večine in brez njenega sodelovanja. Uradništvo se odstavlja in nastavlja proti volji hrvatske narodne večine. Isto je z gospodarsko politiko, ki se na voljo hrvatske večine absolutno ne ozira. Takih centralističnih budalosti in nepolitičnih činov bi lahko našteali še ogromno število, toda dovolj naj bo to malo, kar smo povedali.

Tok današnjega časa pa je tak, da se proti volji ljudske večine nikjer ne dá vladati. Res je sicer, da Radič ni šel v parlament in da formalne pravice nima, da bi se vlada ozirala na njegove in njegovih volilcev želje. Ravno tako pa je tudi res, da bi bila pametna in politično uvidevna vlada kljub Radičevi pasivnosti računala z dejanskim, iz volitev razvidnim političnim položajem na Hrvatskem in da bi bila sama od sebe ukrenila marsikaj, s čemur bi bila vsaj v upravi ugodila željam Hrvatov in tako ugodila pot za bodoči sporazum, da katera mora prej ali slej priti, ne pa da s političnimi in upravnimi akti suje Hrvatov v čelo in tako priliva olje v ogenj in razburkane strasti še bolj razvema.

Politične razgretosti na Hrvatskem so mogoče nekoliko krivi tudi Hrvatje sami. Mogoče, pravimo. Gotovo pa je, da jo je v prav izdatni meri kriva tudi vlada in ravno tako gotovo je, da bi bila politična napetost na strani Hrvatov znatno manjša, če bi imeli v Belgradu pametnejšo vlado!

Spopadov v Zagrebu je torej v prav izdatni meri kriva tudi vlada sama. Človek bi pričakoval, da bo vlada vsaj po takih izbruhih politične strasti postala treznejša in da bo poskušala svojo politično napako popraviti, kolikor se še da. Pa ne! Ona vliva v ogenj novo olje!

Vlada je proglasila nad Zagrebom izjemno stanje. Po paragrafih je vlada menda že opravičena na tak korak, po pameti pa nikdar! Ali si more vlada res domišljati, da bo iz sedanje večine na Hrvatskem napravila manjšino s pomočjo bajonetov in da bo odločne Hrvatke izpremenila v „Jugoslovene“ z žandarji in z nasiljem? Ali res vlada v Belgradu ne ve, da rodi vsak pritisk še hujši odpor?

Sedaj pa primerjajmo politični položaj na Hrvatskem s položajem v Sloveniji. Ali ni ravno tak? Tudi pri nas je ljudstvo jasno izrazilo svojo voljo, da hoče samoodločno (zakonodajno avtonomijo ali kakor jo že kdo imenuje)? In kdo vlada? Peščica ljudi, za katerimi res ne stoji niti dobra pest volilcev!

Tako postopanje belgrajske vlade je skupni državni misli skrajno škodljivo. S takim postopanjem centralisti v ljudstvo ne bodo nikdar utrdili vere v enakopravnost, ampak vzbujajo pri ljudstvu samo občutek brezpravnosti in pa prepričanje, da naša država ni država Srbov, Hrvatov in Slovencev, ampak samo država centralistov, ki sede v Belgradu.

Hrvatom pa iskreno želimo, da vztrajajo v pravični borbi za svoja prava kljub nasilju od zgoraj. Njihova zmaga bo tudi naša zmaga!

Praktični pomen dveh teorij.

Zadnje čase so nekateri političarji vendarle pričeli razmišljati o tem, da se morajo glede notranje ureditve naše države, bodisi v centralističnem, bodisi v federalističnem ali v avtonomističnem smislu, postaviti na čisto določen znanstven princip. Centralisti trdijo, da smo Srbi, Hrvatji in Slovenci en narod ne samo v političnem ali državnem pomenu, temveč tudi v kulturnem. Federalisti in

avtonomisti to zanikujemo — vsaj za danes še. Kaj bo v 100 ali 200 letih, ne vemo. Mislimo pa, da gre ves razvoj človeške družbe v diferenciacijo, ne pa narobe.

Zadnjič enkrat sta se o tem prepirala v Zagrebu Stojan Protič in Štefan Radič, prvi Srb, drugi Hrvat. Protič pravi, da je pri tem rekel tudi tole:

„Vem zakaj postavljate teorijo o 3 narodih, toda vi se motite, da inace ne bi mogli dobro braniti svoje teze glede ureditve naše države. Jaz mislim celo, da vi na ta način indirektno opravičujete pogrešno in napačno teorijo g. Pribečevića: da princip narodnega edinstva ne dopušča sporazuma med poedinimi deli naroda. Spomnil sem, da g. Radič in (hrvaški) blok na ta način prihajata v kontradikcijo (nasprotje) z najboljšimi sinovi hrvaškega dela naroda, ker s svojo teorijo o treh narodih obsojata upravne Meni kot praktičnemu političarju in človeku, ki vé zakaj to delate, a ob enem tudi vé, kakšno sigurnejšo in točasnejšo podlago ima vaša teza, v kolikor je ona po mojem pojmovanju sploh umestna in pravilna, — to ne škoduje. Toda tako močno povdarjanje in ponavljanje teze o treh narodih: Srbov, Hrvatov in Slovencev, otežkočuje sporazum pri drugih ljudeh na eni in na drugi strani; s tem pa se škoduje splošni stvari.“

Iz tega je razvidno, da se Protič kot praktični političar hoče izogniti teoriji o treh narodih; in govori le o srbskem, hrvaškem in slovenskem delu naroda. Radič nasprotno trdi, da so Hrvatji narod za sebe, Srbi narod za sebe in Slovenci prav tako. Protič pravi dalje, da povdarjanje tega načela onemogočuje sporazum. V Srbiji in zlasti v Belgradu nočejo o tej teoriji treh narodov nič slišati. Pa ne zato, ker bi kaj dali na sivo teorijo o edinstvenem narodu ali na teorijo o treh narodih, ampak zaradi — novece. Priznanje teorije o treh narodih pomeni namreč tudi politično in gospodarsko enakopravnost v praksi. Teorija o edinstvenem narodu pa pomeni tudi v praksi politično in gospodarsko prevlado državnega središča, ki je danes — Belgrad. Za temi teorijami se torej skriva gospodarski boj med tremi narodi in njihovimi centri. Belgrad contra Zagreb-Ljubljana. Belgrad postaja vlemesto na račun Hrvatov in Slovencev s pomočjo teorije, da smo vsi en sam narod, ki ima en sam parlament v Belgradu, eno vlado v Belgradu

in eno kraljevo prestolico Belgrad. Hrvatji in Slovenci smo po tej teoriji le plačujoča provinca, kakor smo bili v avstro-ogrski monarhiji, kjer sta Dunaj in Pešta živela sijajno, udobno in razkošno na račun raznih „kronovin“.

Tako je vprašanje povsem jasno. Staviti bo treba pri nas doma vsakemu politiku, vsakemu političnemu agitatorju, vsaki stranki, ki pride med naše ljudstvo, da točno, jasno, precizno, a kratko odgovori na vprašanje: Ali smo Slovenci narod ali nismo? Ali so Srbi, Hrvatji in Slovenci politično in kulturno en narod ali niso?

Na ta vprašanja večina naših političnih strank se ni dala odgovora. Treba pa je, da to store. Po odgovorih jih boste lahko spoznali in z lahkoto postavili ali na desno ali pa na levo plat. Na levi strani jih bo več kot pa na desni, ako boste stranke prav presodili po njih dosedanem udejstvanju.

Prebivalstvo naše države je politično en narod, kulturno smo pa trije. Narod je povsem nekaj drugega kot država, zakaj narod je, da povemo drastično, božje delo, država pa je človeška tvorba. Država lahko propade, kakor smo videli to pri Avstriji, narod pa ostane. Velik del slovenskega naroda je padel pod laško državno gospodstvo. Zaradi tega pa naš narod tam ni propal, ampak je ostal na svojem mestu; prepričani smo, da bo v Primorju prej konec laške države kot pa malih Slovencev. Vsa dosedanja tisočletna zgodovina našega ljudstva to potrjuje. Kakor smo bili v Avstriji politično Avstrijci, kulturno-politično pa Slovenci, tako je tudi danes: zgolj politično smo Jugoslovani, kulturno-politično pa smo in bomo ostali Slovenci. Kot takšni pa stremimo za lastno državnostjo, za kolikor možno veliko neodvisnostjo in samostojnostjo in enakopravnostjo. Teorijo o enem edinstvenem narodu v vsakem pogledu odklanjamo, ne samo, ker je znanstveno zmotna, ampak ker je za nas tudi gospodarsko silno škodljiva.

Pametna sodba.

Voditelj srbske republikanske stranke je vsenčljiški profesor Jaša Prodanovič. On je star politik, ki je bil že parkrat minister v predvojni Srbiji, in mož čistega značaja in kar danes tudi mnogo šteje: mož čistih rok.

G. Jaša Prodanovič je v odličnem srbskem mesečniku, ki se imenuje „Srpski književni Glasnik“, napisal nekaj svojih misli o razmerju med Srbi, Hrvatji in Slovenci. Njegova izjavanja zaslužijo, da tudi naše čitatelje seznanimo z njimi. Profesor Prodanovič pravi:

Državno edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev ovira mnogo zaprek.

Prva ovira je zgodovinskega značaja. Srbi, Hrvatji in Slovenci niso nikdar živeli v skupni državi in preteklo bo mnogo let, da se bodo privadili drug drugemu.

Druga ovira je narodnostna. Misel, da smo en narod, ni prodrla v široke ljudske plasti. Niti vsa inteligence se ni oprijela te misli. Do svetovne vojne ni imela niti ena srbska stranka v svojem programu edinstva vseh treh plemen, ampak razpravljalo se je le o ujedinjenju srbstva. Polom Avstrije pa nas je vse skupaj prisililo na državno skupnost. Vsled tega so nastale velike politične težave. Treba je bilo razumeti, kako presojajo Hrvatje in Slovenci svojo politično individualnost in treba je bilo razumeti njihovo bojazen pred srbsko hegemonijo. Naši „državotvorci“ pa so storili vse, da so strah Hrvatov in Slovencev povečali in cela vrsta političnih činov dokazuje, da se sedanjí vladni sistem ponaša napram Hrvatom in Slo-

vencem kot osvojevalec nad premaganecem.

Prvi tak politični čin je bila krfska pogodba. Srbska vlada je sklenila z malo skupino Hrvatov in Slovencev neke vrste pogodbo. S to pogodbo se je srbska vlada odrekla narodnemu edinstvu in proglasila, da smo trije narodi. Srbska vlada ni proglasila svobodnega ujedinjenja enega naroda, ampak je stavila pogoje, pod katerimi sprejme Srbija v svojo državno skupnost druga dva naroda.

Drugi vzrok za nezaupanje je bilo držanje šefa srbske vlade g. Pašiča. V svojih razgovorih s francoskimi časnikarji in v diplomatskih aktih, naslovljenih na naše diplomate, je on vedno govoril le o Veliki Srbiji. S tem je rušil glavne principe narodnega edinstva in s tem je kazal Hrvatom in Slovencev na srbsko hegemonijo (premoč).

„Narodno Veče“ v Zagrebu je sklenilo, da se Srbi, Hrvatji in Slovenci ujedinijo v eno državo. Ta sklep je podpisal tudi Radič. Sklep so naznanili regentu Aleksandru. Srbska vlada pa je proglasila ujedinjenje na usta prestolonaslednika. S tem so zvezali idejo edinstva na srbsko dinastijo in s tem so hoteli reči Hrvatom in Slovencev, da morajo sprejeti državno obliko, kakor jo hoče srbska vlada.

Nato so prisilili Hrvatke in Slovence, da sprejmejo centralizem. Ali ne izgleda za Hrvatke in Slovence centralizem kakor diktat zmagovalca nad premaganecem in kakor želja Srbije, da pritisne nove kraje pod svojo vlado?

To pa še ni vse.

V svojih zaključkih z jugoslovanskim odborom je vlada obljubila, da ne bo sklenila ustave z navadno večino. **To svojo svečano besedo pa je vlada snedla.** Ustava je delo Srbov, pri katerem Hrvati in Slovenci niso sodelovali. Ono malo Hrvatov in Slovencev, ki so glasovali za ustavo, se kar izgubi v večini, ki je tej ustavi protivna.

Nelojalnost dveh največjih srbskih strank je izkopal globok prepad med Srbi in med Hrvati in Slovenci. S tem, da ni priznala suverenitete konstituantne, je Srbija dosegla, da se je Hrvatim in Slovincem vsilila ne le monarhija in

centralizem, ampak tudi vlada neodgovornih činiteljev. Slovenci in Hrvati so danes prisiljeni živeti pod režimom, ki ga je predvojna Srbija sama smatrala za nevaren in škodljiv in ne sme se jim zameriti, če oni tega ne marajo.

Današnji položaj je mučen in skoro obupen. Iz tega položaja vodi le ena rešilna pot: **Sporazumno morajo ustanoviti Srbi, Hrvati in Slovenci tako državno organizacijo, ki bo najbolje odgovarjala interesom celega naroda.**

Taka organizacija je federativna (zvezna) republika po vzorcu Švice in Zedinjenih držav. Taka ureditev najbolje odgovarja zgodovinski preteklosti in težnjam sedanosti.

Avtonomija in separatizem.

Ko smo pred dobrim letom pričeli izdajati naš list, je zagrmel proti nam po vsem centralističnem časopisu težak očitke „separatizma“, „protidržavnosti“, „redčega jezuitstva“ in tako naprej. Kakor se naši stari naročniki gotovo še dobro spominjajo, se mi takih očitkov nismo prav nič preplašili, ampak stali smo trdno v boju za stvar, o kateri smo bili in smo še prepričani, da je dobra, pravična in koristna. **Zahteva po avtonomni Sloveniji je danes v vseh krogih in slojih našega naroda zmagovita in mi vidimo svojo največjo uteho za prestane psovke v zavesti, da smo pošteno in ne-sebično delali za dobro stvar, brez vsakega ozira na kakšne strankarske interese.** Nam je bila in je še vedno pred očmi le korist celokupnega slovenskega delovnega ljudstva.

Divja in včasih besna gonja zoper slovenske avtonomiste se je v Sloveniji zadnje čase nekoliko poglobila. Zato pa je vzdignil svoj glas zoper nas v glasilu hrvatskih „jugoslovanskih omladincev“ v zagrebškem „Pokretu“, neki (major?) N. Premovič.

Ta gospod piše o našem listu sledeče: „Hrvat“ (glasilo hrvatskega bloka, op. ur.) se raduje nad novimi idejami „Avtonomista“, ki zblizujejo Hrvate in Slovence. „Avtonomist“ in klerikalci se naravno ne morejo več zoperstavljati „republikanski“ volji slovenskega kmeta ter so zato „službeno“ republikanci. **Nam Balkancem nista bila dosedaj znani ne „volja“ in ne narodna zavest tega kmeta** (dosti slabo za „Balkance“ — op. ur.). Prvič smo videli to „voljo“ in „zavest“ v praksi, ko so Koroški Slovenci glasovali za Avstrijo (po čegavi krivdi pa, dragi gospod? . . . opr. ur.) Naravno, da nas je tako visoko razvita zavest iznenadila! Takoj so našli izgovor, da so to zakrivili Srbi, ker hočejo, da se mora služiti v vojski (Ne zaradi tega, gospod, so bili koroški Slovenci z armado nezadovoljni, ampak iz čisto drugih vzrokov! Le vprašajte ljudi, ki so zahtevali — odškodnino! op. ur.). Kdo vruga bi se vedno hojeval, pa če bi to bilo treba tudi radi Gorice. Modrovanje „Avtonomista“ je zelo interesantno. On hoče nič več in nič manj nego pomiriti Slovence. Zato hoče vstvariti državo s štirimi narodi: Srbi, Hrvati, Slovenci in Bolgari. „Avtonomist“ je milostljiv ter pušča v interesu „harmonije“ Srbom in Bolgarom njih kralje in carje. Glavno je, da se pušči v miru „republikanska volja hrvatskega in slovenskega naroda.“ „Avtonomist“ je pozabil na neko malo okolnost, namreč da je polovica slovenskega naroda pod Italijo in Avstrijo in da so Slovenci kot narod zelo slabi, da bi mogli dati direktiv splošni jugoslovanski politiki. V naši trolepniški državi so Slovenci še danes v najslabšem narodno-političnem položaju. **Kar imajo, so dobili s pomočjo starejših bratov(!)** V splošni destruktivni maniji so oni najmanj poklicani da pomagajo tej destruktiji. „Avtonomist“ precenjuje svojo vlogo in svoje moči **ter dela račun brez krčmarja.** Državna in nacionalna politika se ne vodi z vzgajanje monopolov in z egoistično frgovino. Za to je treba nekaj več. Ako „Avtonomist“ tega ne ve ali noče vedeti,

ga bomo naučili, ako pa se nebo hotel učiti, toliko slabše zanj in za one, katere zastopa.

Jasno smo čuli, kaj hočejo separatistični Hrvati in Slovenci, slutimo pa tudi ono, česar še nismo čuli. Ali čakamo, da pridejo od „idej“ na delo. Tudi za ta slučaj smo pripravljani kakor vedno.

V vsakem slučaju pa se bodo prevarili oni, ki delajo račun brez krčmarja.“

Gospod Premovič očitvidno ne ve, da so na svetu države, ki niso urejene centralistično. So na svetu države, kjer imajo sestavni deli njihovi sami vse znake lastne državnosti, izvzemši oni, ki nujno pripadajo skupnosti; dalje so na svetu države, kjer uživajo posamezni deli široke zakonodajne avtonomije in vendar še do danes zaradi necentralističnega ustroja nobena od takih držav ni propadla!

Če bi g. Premoviču vse to bilo znano, bi gotovo ne trdil, da je vsak, kdor zahteva za svoj kot svoje pravice — proti državi! Če pravimo mi Slovenci n. pr. da bi radi sami odločevali o svojih šolah — ali pravimo s tem, da hočemo od skupne jugoslovanske države proči? Mi ravno hočemo skupno državo Srbov, Hrvatov, Bolgarov in Slovencev. Ker pa vidimo, da nam centralizem tako skupno državo onemogoča, ker vidimo, da jo centralizem ruši in ubija, zato nismo proti skupni državi, ampak proti centralizmu! Le ne mešajte pojmov „država“ in „centralizem“, gospodine Premoviču. Država je država, centralizem pa centralizem — na zamenjavanje obeh pojmov ali pa na njihovo istovetenje Vam pa nihče ne bo nasedel.

Kar se tiče Koroške, bi bil gospod Premovič bolje storil, če bi bil molčal. Ker je pa že načel to poglavje, mu povemo čisto odkrito, da so nesrečnega izida plebiscita v znatni meri krivi tudi oni, ki so iz dežele odnašali vse, kar ni bilo pribito z najdebelejšimi žebli. Če hoče gosp. Premovič kaj več zvedeti o takih metodah, naj vpraša srbsko rodovino znanih bogatašev Dungijskih, kdo in kako je gospodaril na posestvih teh srbskih gospodov. Zvedel bo lahko čuda . . .

Naravnost smešen pa je očitke, da smo Slovenci dobili to, kar imamo, s pomočjo „starejših bratov“. Bolj resnično bi bilo trditi, da so Slovenci „s pomočjo“ bratov precej izgubili; ampak pustimo to, ker nočemo postati neokusni. Diplomatski dokumenti, ki so jih svojčas odkrili ruski boljševiki, govore dovolj glasno, kako so nam pomagali razni „bratje“ v zaščito svetega pravoslavja, ko so sklepali in podpisovali londonski pakt!

Na grožnje z „računom brez krčmarja“ se pa ne oziramo. Mi ne trdimo, da Srbi niso junaki. Vemo pa tudi, da ameriške armade nikdar več ne bodo prišle v Evropo. To ve gotovo tudi g. Premovič, ki bi bolje storil, da ne bi grozil, ampak se raje kaj — učil, predno govori in piše o stvareh, ki jih ne razume. Njegovim vojaškim sposobnostim pa vso čast in spoštovanje.

Iz Južne Srbije.

Mi smo že večkrat pisali o žalostnih razmerah, ki vladajo v južnem (mimogrede rečeno tudi najbogatejšem) delu naše države, v plodni Macedoniji. Ako bi tam vladala vsaj senca javnega reda in miru, bi ta od narave tako bogato obdarovani kraj bil lahko paradiz na zemlji, tako pa je postal za vse, katere je tja

doli zanesla, pravo pravcato peklo.

Neznosnih razmer v Macedoniji ni kriva svetovna vojna, tudi ne prebivalstvo samo, ki je pridno in delavno, ampak nesrečna državna uprava. Belgrajska centrala je poslala tja doli gotovo svoje najbolj nesposobne ljudi. Kadar nimajo kakšnega belgrajskega nepridi-

prava kam dejati, ga pošljejo v Macedonijo. Kako ti ljudje tam dofi vladajo, o tem piše belgrajska „Tribuna“, (list, ki ima z vlado jako ozke zveze) sledeče:

„Naše državne oblasti ne le da ne morejo zavarovati mirnega življenja prebivalcem Južne Srbije (Macedonije), ampak ravno one same so krive vsega zla. Pred državno oblastjo se Macedonija od samega strahu kar trese. Uradništvo se ne briga za vzpostaviti miru in za delo, ampak se briga samo za to, da nagrabí kolikor mogoče veliko denarja v svoje žepe. To velja zlasti za politične (upravne) uradnike. Ti neutrudno stikajo za „zločini“, ki so jih zagrešili premožni prebivalci; katere potem tako dolgo tarejo, dokler svota za odkupnino ni tako visoka, da zadošča za vse, ki so se vrgli na bogati plen. Politični uradniki nalagajo denarne kazni mirnim državljanom po njihovem premoženju, a za plačano kazen še ni nikdar nihče dobil pobotnice.

Ljudje, ki morajo to lakomnost in grabežljivost gledati, seveda ne morejo verjeti, da jim je „osvoboditev“ prinesla mir in red. Ljudje si taki oblasti tudi ne upajo javiti, da so se tu ali tam pojavili bolgarski komitaši, kajti v takem slučaju se zadere uradnik nad človekom: Zakaj pa tega nisi javil že prej? In ga za pohvalo seveda kaznuje z občutno denarno kaznijo . . .

Uradništvo v Macedoniji se tako briga za svoje osebne koristi, da sploh ničesar drugega ne vidi, kakor same „denarne kazni“. Le denar in denar!

Zato se pa v glavnem mestu Južne Srbije, v Skoplju, dogajajo naravnost neverjetne stvari. Tako n. pr. je v Skoplju aprila meseca neki neznanec hodil tri dni od hiše do hiše in rekviriral stanovanja za „rusko armado“, ki pride vsak čas v mesto. Vsak lastnik stanovanja je bil seveda preplašen in prosil na vse načine, naj se mu prizanese z vojaško nastanitvijo. Strogi neznanec pa je odgovorjal: „Ako ne moreš sprejeti vojakov na stanovanje, moraš plačati 35 dinarjev za vsakega vojaka, kolikor ti jih je namenjenih. Tebi pa so po zapisniku namenjeni 3 vojaki!“ Prestrašeni last-

niki stanovanj so segali v žepe in plačevali prav lepo odkupnino, kakor rečeno, cele tri dni, ne da bi policija vmes posegla. Policija je zvedela za to go-ljujijo šele potem, ko so prebivalci Skoplja začeli o stvari javno govoriti po kavarnah in ko so drug drugemu pripovedovali, koliko so plačali.

Slabo uradništvo je glavno zlo, vsled katerega trpi Macedonija več kakor vsled napadov raznih band. Za to pa se vlada ne zmeni, ampak ona mirno pošilja tja-doli razne lenobe iz vseh mogočih krajev, ki nič ne delajo, pač pa imenitno in sijajno žive. Njihova glavna naloga je, da kot „na licu mesta navzoči“ vedno lahko po krivem pričajo, če slučajno vlada rabi kakšen dementi.

Taki pa niso samo politični uradniki v južnih delih države, ampak tudi finančni in drugi uradniki. Vsi ti ljudje se pa med seboj krasno razumejo.“

Tako poroča o razmerah v Južni Srbiji vladni, ali vsaj vladi zelo blizu-stoječ list!

Ali se naj potem kdo čudi, če si žele Macedonci pravega osvobojenja? Izpod turške nadvlade so se res rešili, toda kaj jim to pomaga, če jih „osvobodite-lji“ še hujše izsesavajo in pritiskajo ob zid kot so jih nekdanj Turki? Zato je danes v Macedoniji splošno znan izrek: Góre (= slabše) je nama danas nego nama je bilo pod Turcima!

Angleži imajo navado, da pošiljajo v razne kolonije svoje najboljše uradnike. Belgrad dela drugače in sicer na celi črti drugače. Zadnjič smo priobčili sestavek, kjer se pritožuje nad iz Belgrada v Bosno poslanim uradništvom bosansko, in sicer tudi srbsko, prebivalstvo. V Vojvodini je ravno tako. Tam je pritisk na ljudstvo od zgoraj tako velik, da se sploh nihče več ne upa odpreti ust. In tudi naša lepa Slovenija ima svoje A — in B — čimoviče, katerim jih bo prav kmalu sledilo še več.

Take upravne razmere so neznosne in morajo nujno pripeljati državo v pogubo. Belgrajska vlada pa je gluha in slepa in ne vidi, da je ravno v tem „separatizem“, ne pa v naši zahtevi po avtonomiji, ki je danes še edino sredstvo, če se hoče država sploh še rešiti.

Prošnja.

Podpisani se obračajo tem potom na vso slovensko javnost, na denarne zavode in občine vse Slovenije s prošnjo, da priskočijo na pomoč medicinski fakulteti v Ljubljani in ji omogočijo dograditi anatomsko-fiziološki inštitut.

Že pred dvema letoma je pričela fakulteta z zgradbo, ki naj bi napravila konec razmeram, s katerimi se ima boriti fakulteta že tri leta v ozkih prostorih deželne prosekture, ki je dala v prvi sili zavetje trem medicinskim inštitutom. V pojasnilo teh obupnih razmer navajamo samo dejstvo, da razpolaga fakulteta samo z enim prostorom za di-jake, ki služi obenem kot predavalnica in kot secijska dvorana. V tem razmeroma majhnem prostoru se predava vsako dopoldne od pol 8. naprej, popoldne pa secira v istem prostoru, 30 do 40 medicincev. Tu se vrše rigorozni izpiti in predavanja iz sodne medicine za juriste in iz somatologije za filozofe. Fakulteta nima prostora za številne preparate, za knjižnico in druga učila, dragi aparati leže nad leto dni v zabojih, mikroskopične vaje se vrše na ozkem

hodniku, vse poslopje je do skrajnosti prenapolnjeno; — v neposredni bližini pa stoji nova zgradba v vrednosti več milijonov, ki je že zdavna pod streho, ki pa se vsled pomanjkanja denarnih sredstev ne more izročiti svojememu namenu. Že od konca meseca marca t. l. počiva vse notranje delo v novem poslopju in bo glede na skrajno skrčene postavke univerzitetnega proračuna skoraj gotovo počivalo tudi v bodoče, če ne priskoči slovenska javnost fakulteti, ki vrši tudi v teh težkih razmerah v polnem obsegu svojo dolžnost, na pomoč. Vsi poizkusi fakultete dobiti potrebne državne kredite, so ostali do sedaj brezuspešni.

Blagohotni prispevki naj se blagovolijo poslati Ljubljanski kreditni banki v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 10. junija 1922.
Zvonimir Bernot, Anton Brandner, Ivan Deržič, Andrej Kalan, dr. Vekoslav Kukovec, dr. Danilo Majaron, dr. Ljudevit Perič, dr. Anton Korošec, dr. Ivan Tavčar st., dr. Karel Triller, dr. Karel Verstovšek.

Dopisi.

Iz Konjic smo prejeli: Neki rudar in neki privatni uradnik sta šla h kmetu kupovat 6 tednov staro svinjče. Ko vprašata kmeta, koliko da ga ceni, jima reče: „Pred vojno sem prodal 6 tednov starega svinjeta za 6 goldinarjev. Ker mi kmetije računamo prejšnji krajcar sedaj za krono, stane torej 600 kron. To se je kupovalcem zdelo predrago in rekla sta, da ona svoje plače ne dobivata v razmerju krona za krajcar, ampak polovico manj. Kmetu je bilo žal, a rekel je, da svinje ne more ceneje dati, češ, ako gre on k trgovcu kaj kupit, mora dati za prejšnji krajcar več kot krono. Nato sta se rudar in uradnik oddaljila ter šla iskat sreče k drugemu, in nadalje k tretjemu kmetu. Toda tudi ta dva sta jima odgovorila isto, kar sta že bila slišala pri prvem kmetu. Svinjski kup se jima ni posrečil. Vsak človek dobro ve, da podjetniki, trgovci, kmeti

in sploh vsi prodajalci računajo sedaj krono za krajcar in mnogokrat še več, samo za delavca in uradnika to ne velja, ker ona ne dobita zaslužka plačnega po razmerju „krona za krajcar“, ampak več kot polovico manj. In zakaj morata ravno delavec in uradnik biti na najslabšem stališču? Zakaj morata ravno ta dva sama prenašati slabe posledice vojne? Mar mislite, da sta edino delavec in uradnik vojne kriva? Dobro nam je znano, da so delavci tukajšnega rudnika pred vojno zaslužili 3—4 krone dnevno in podjetje je takrat cent pre-moga prodajalo po 2 kroni, danes pa prodaja cent po 140—160 kron in rudarji zaslužijo danes največ 110 kron dnevno. Vemo pa tudi, da je obratovodja tukajšnega premogokopa imel pred vojno 200 kron mesečne plače. To ravno ni bilo mnogo za tako težavno službo, katera zahteva mnogo odgovornosti. Se-

daj pa ima 4000 kron, to je, če se računava krona za krajcar, 80 kron mesečno. Tak mesečni zaslužek pa je pred vojno imel vsak rudarski vozač. Če se danes res krona za krajcar računi, potem bi moral tisti, ki je pred vojno zaslužil 4 K dnevno, dobiti danes 200 kron dnevno. Tisti pa, ki je pred vojno zaslužil 200 K mesečno, bi moral sedaj dobiti 10 tisoč kron mesečno. Podjetje pa, katero je pred vojno prodajalo cent premoga po 2 kroni, bi moralo sedaj prodajati cent po 100 kron. Na tak način bi bilo razmerje za vse: krona za krajcar. Potem bi ne bilo treba stradati kruha nikomur, kakor tudi pred vojno ni bilo treba trpeti ne gospodu ne delavcu pomanjkanja kruha. Vedeti Vam damo, da smo mi za avtonomijo kakor so Hrvati in Vas prosimo, da ustanovite eno delavsko stranko in eno stranko za uradnike in ti dve stranki naj bi bili združeni pod vodstvom, ki bi gledalo na to, da ne bi bilo toliko razlike v pravicah, da bo razmerje „krona za krajcar“ tudi za delavce in uradnike veljalo. Ako bi se to uresničilo, bi lahko vsak človek svojemu stanu primerno živel. Ne da bi samo obljubovali in ljudi sleparili, drugega pa nič naredili. Mi smo prepričani, da bi do take stranke, ki bi pošteno in pravično delala za vsakega človeka, imeli vsi zapujanje, in bi bili tudi zadovoljni — Več delavcev.

Iz neke srbske garnizije smo prejeli: „Na vprašanje zakaj moramo slovenski fantje služiti v srbskih garnizijah smo dobili odgovor: „Zato, da bolje spoznamo srbski narod in da ga bolj vzljubimo.“

Dnevne vesti.

Zakaj smo bili zaplenjeni? Iz dobre ga vira izvemo, da nas niso zaplenili zaradi razžalitve kralja, ampak iz nekega popolnoma drugega vzroka. Mi smo namreč zapisali, da je spisal „Miklovo Zalo“ pisatelj „Minarjevega Janeza“. To je bila res huda literarna napaka, ker je „Miklovo Zalo“ spisal pokojni dr. Sket. Ta napaka pa je literarno visoko izobražena in estetično fino čuteče gospode tako razburila, da so nas — zaplenili...

Kraljevi par v Sloveniji. Naše gosposko časopisje nam vsaki dan servira vesti, kako slovensko ljudstvo prijazno pozdravlja našega kralja in kraljico. S tem hoče uganjati nekakšno „demokratsko“ politiko. Mi pravimo, da je takšno pisarenje skrajno žaljivo i za naše ljudstvo i za kralja in kraljico. Če živi kraljevi par med nami, se lahko zanese, da bo vedno in povsod prijazno in lepo sprejet, ker smo omikan evropejski narod, ki vé kaj se spodobi. Tudi naš kmečki ali delavski republikanec bo kralja kjerkoli in kadarkoli ga bo srečal, prijazno in spoštljivo pozdravil. Naše ljudstvo je dovolj omikano, da vé, kaj je prav in kaj ne. Samoobsebi je tudi umevno, da ni Slovenca, ki bi mu želel ali — Bog ne daj! — celo hotel kaj slabega. Prosto in svobodno se lahko kraljevi par giblje med nami, ker znamo ceniti osebno svobodo in dostojanstvo. Odkrito rečeno: Bojimo se le, da bi utegnili naši slavnoznani petolizniki slovenski, ki človeku nikjer in nikdar ne privoščijo miru, kraljevemu paru zagreniti bivanje med našim ljudstvom. Ali ne vidijo, da se jim kraljevi par umika, kjerkoli more in se brezskrbno suče med našim preostim ljudstvom? In to je prav! Naj se kraljevi par pri tem prepriča, da naše slovensko ljudstvo ni tako barbarsko in divje, kakor so ga slikali v Belgradu razni centralistični politikarji, da bi očrnil na vse plati, sebe pa s takim izdajalskim postopanjem olepšali. Prvi kmet, ki bo kralj ž njim govoril, bo dokaz, da smo Slovenci miroljuben, evropsko omikan in spoštujoč narod.

Stroški za kraljevo poroko. Na interpelacijo poslanca Andjelčiča, koliko je veljala kraljeva poroka državo, je odgovoril finančni minister Kumanudi sledeče: Za opravo dvora 33 milijonov dinarjev, za dograditev dvora 8 in pol milijona, za ženitovanje 6 milijonov, za prevoz vojaštva 4 milijone, za sprejem gostov 1 in pol milijona dinarjev. Skupna vsota znaša torej 53 milijonov dinarjev ali 212 milijonov kron. V to vsoto pa niso všteti stroški, ki jih je imela belgrajska občina.

Od lakote je umrl v Dubrovniku upokojeni poštni oficijal g. Sinobad. Starčka, ki se je zgrudil na ulici, so prepeljali

bimo.“ Kako pa nam dajo spoznavati naše brate, je razvidno iz sledečih vrstic: Ker smo slišali že prejšnje leto, kakšni dogodki so se dogajali v Negotinu in Zaječarju s slovenskimi fanti, smo tudi mi šli z jako težkim srcem služiti v te kraje. „Čudne reči“ so se pričele dogajati, od strani srbskih oficirjev in podoficirjev že takoj na našem štiridnevnom potovanju. Tega nečem dalje opisovati, ker ti dogodki so že večinoma znani. In od tistega časa pa do danes nam naši „bratje“ svojo lepo kulturo vbijajo v glavo s puškinim kopitom. Dogodilo se je tudi, da so morali fantje vsled udara s puškinim kopitom iti v bolnico. Seveda se dotičnim podoficirjem ne zgodi nič. (V mitraljeskem oddeljenju ... polka v ... jih je celo nekoliko dobilo kilo (bruh) vsled brc v trebuh, in to zaradi malih pogreškov pri vežbi. Redno se zapostavljajo Slovenci za Hrvati, in ti skupaj pred peščico Srbov. Kako razlikujejo Slovence od Srbov, se vidi iz tega, da sme srbski vojak iti v mesto in v gostilno brez dovoljenja, dočim Slovenec ne sme brez pismenega dovoljenja niti v najbližjo trgovino, da si kupi svoje potrebščine. Dopusta tudi ne dobimo drugače, da pride iz domačega kraja brzojav, da je kateri od roditeljev umrl. To je samo en del krivic, katere se gode, ker vse itak ni mogoče popisati. Toda upamo, da pride dan svobode. In ko pridejo volitve, bomo vedeli, v katero skrinjico je treba vreči kroglo, ker ista misel prešinja nas vse, zato kličemo skupno z Vami: Živela avtonomna Slovenija!

v bolnišnico, toda pomoč je prišla prepozno. Mesečne pokojnine je prejemal 1200 kron, za draginjo v Dalmaciji naravnost smešno nizek znesek.

Vozni red južne in državne železnice veljaven od 1. junija 1922 in kalendar za leto 1922 je izšel in se dobi po vseh tobakarnah in kolporterjih časopisov v Ljubljani za ceno po 3 Din.

„Direkcija plena.“ V Belgradu so ustanovili takoj po prihodu srbske vojske v domovino posebno „direkcijo plena“, katere namen je bil, da zbere ves ogromni material, kar ga je sovražnik pustil v deželi in ga proda na korist državne blagajne. Toda svota, katero je dobila državna blagajna za prodano blago, je bila naravnost smešno nizka. Zato je izvolil parlament posebno komisijo, da nekoliko preišče „delo“ te slavne direkcije. Komisija je doslej ugotovila, da je prejela država samo 85 milijonov dinarjev od direkcije, dočim vé danes že vsak otrok, da je znašala vrednost plena na milijarde. Komisija je ugotovila, da je pustil sovražnik v deželi 1 cel vlak in nekaj ladij natovorjenih s sladkorjem, ki je bil takrat silna redkost in zelo drag — ves sladkor je „izginil“ in v knjigah ne stoji to blago nikjer vpisano. Na železniško postajo Topčider (pri Belgradu) sta prišla dva vagona avtomobilov kot „stara železa“, a danes nihče ne vé, ali so bili ti avtomobili državna last in tudi nihče ne vé, kje da so danes! Na isto postajo je prišlo 41 vagonov blaga, ki ga je poslala Nemčija na račun vojne odškodnine. Tega blaga danes ni nikjer več vpisanega, seveda ker je namenjeno, da „izgine“. Ko je komisija vprašala ministra za pravosodje, koliko je plačala Nemčija odškodnine v denarju, minister ni vedel odgovora, pač pa je komisija dognala, da je naša država že izplačala na ta račun — seveda samo bogatašem — nad 1 milijard dinarjev brez dovoljenja parlamenta. Tako gospodari pri nas državna oblast in svet se potem še čudi, če dinar pada!

Odgovor. Zadnja (2.) številka soc. „Zarje“ se je obregnila ob nas, češ, kaj pa je tebe treba bilo. Zanesli boste zmešnjavo v zmešnjavo. — Mi mislimo, da bo drugače. In da bo jasnost med nami, si dovoljujemo ponižno citirati resolucijo 8 strankarskega zbora „jug. soc. dem. stranke iz leta 1912., ki pravi: „Jugoslovanska socialno-demokratska delavska stranka stoji neomajno na načelu politične avtonomije in mednarodne solidarnosti delavstva itd.“ To citiramo, spominjajoč se na dogodke v tej stranki po letu 1920 do danes; dovoljujemo si razmišljanje o zmešnjavah... Pa brez zamere — če pride še kaj...

„Združenje slovenskih avtonomistov.“ Prihaja nam mnogo izjav o pri-

stopu in to iz mesta in dežele. Tiste, ki so se že priglasili „Združenju“, prosimo potrpljenja. Ko bomo s tehničnimi deli gotovi, jim pošljemo članske izkaznice in drugo kar treba. Le pogumno naprej, da ne bo cincanja med raznimi politiki in strankami. Pokažimo, koliko nas je in kdo smo!

Klerikalcem in „avtonomistom“ je naslov članka, ki ga je zadnjo soboto prinesel na trg očanec „Slovenski Narod“, kjer nam poje levite in grozi s pestjo. Mi smo to petje slišali in spoznali pevca — g. dr. Ilešiča. Naj mu pomaga sveta Katarina, ki pravijo, da je za pamet. Mi mu ne moremo več!

Pristno. Pride te dni neka dama iz Belgrada, kjer je gledala kraljevo poroko in pripoveduje vsa navdušena o lepotah, ki jih je tam videla. Kraljica je imela n. pr. tako lep in tako dolg „šlep“, imela je tudi „šlajer“ in „brautkranz“ itd. Pa ji pravi nekdo: Prihajate iz Belgrada, pa sem mislil da boste govorili nekoliko po srbsko, sedaj pa čujem, da govorite nemško. — A?? kako morete to reči? — No, „šlep“, „šlajer“, „kranz“ so vendar nemške besede. Časih smo rekli: Janez na Dunaj, Janez z Dunaja! Velja še danes!

„Matica hrvatska“ je na zadnjem obnem zboru v nedeljo dne 11. t. m. prešla v roke hrvaških blokašev. S tem je konec njenih slavnostnih — telegramov.

Človečanstvo. „Straža“ piše, da v neko mariborsko kavarno prihaja vsak dan nek podpolkovnik tamošnje garnizije s svojo soprogo. Za njima korači njegov vojaški sluga. Ta stoji ure in ure dolgo pred miz osvojelega gospodarja, da mu na vsak mig prinaša vodo, kavo, čašopisje itd. Vsi očividci se zgražajo nad položajem oficirskega sluga. To so pač orientalske navade, ki jim mi ne bomo še tako kmalo kos.

Lizunom! Nekatera naša jara gospoda se navidezno silno ljuti na našo zadnjo številko, češ, da smo smešili kraljevo poroko. Pribijemo, da zoper kraljevo osebo nismo napisali niti ene žal besede. Vse pišce so letele na lizunstvo tistih političnih koristolovcev, ki so v stari Avstriji na žive in mrtve prisegali zvestobo cesarju, katerega pa so takoj, kljub vsem zvestim svojim prisegam zapustili, ko je padel. Danes uganjajo prav takšno lizunstvo; njihov patriotizem drži samo toliko časa, dokler jim nese. Pa niti en dan več! Saj poznamo večino te gospode iz časov jugoslovanske propagande, iz let 1915—1918! Kakršni so bili takrat, takšni so še danes. Poznamo visokega vladnega funkcionarja, ki si je leta 1918 kupil srbsko in laško slovnico, ter se je prav pridno učil. Vprašan zakaj to dela, je odgovoril: „Pravijo, da bo Avstrija razpadla. Nič se ne ve več, ali pridejo Slovenci pod Srbe ali pa Lahe“. Ta gospod ima danes prav visoko mesto in je huronatriot. Večina te jare gospode je takšna. Uboga monarhija, če bi bila odvisna res le od teh lizunov, te koristolovne gospode, ki ji ni nič ne za državo, ne za kralja, ne za monarhijo — ampak le za sebe! Hinavci!

Lej ga no! „Slov. Narod“ od 15. t. m. se je kot divji zakadil v naš list zaradi neke v zadnji zaplenjeni številki našega lista objavljene poŕice, ki je merila pravzaprav na g. ministra Pucelja. Prepričani smo, da nam je g. minister Pucelj naš greh že zdavnaj odpustil. „Narod“ pa je stvar obrnil na kralja in nas je pošteno zlasal. To mu je dano na prosto. Imenoval pa je v svojem napadu na nas tudi imena in sicer ime izdajatelja in ime odgovornega urednika našega lista. To je storil brez vsake stvarne potrebe. Ker pa ima vsaka stvar svoj vzrok, je hotel „Narod“ brez dvoma opozoriti s tem policijo na ta dva „bandita“. Prosimo slavno policijsko ravnateljstvo, da izvoli iz kakšnega fonda „Slov. Narod“ primerno nagraditi za njegov požrtvovalni in nesebični policijski lov na „kreature in bandite“. Isto naj stori tudi upravni odbor „Narodne tiskarne“ če hoče. Mi s svoje strani pa bomo storili vse, da se „Narodu“ kar najlepše oddolžimo. Počasi bo že šlo.

„Banditstvo.“ „Slovenski Narod“ od srede nas imenuje žurnalistične bandite zaradi naše zadnje številke. Povedati hočemo, zakaj? Glavnemu uredniku „Slov. Naroda“ so razna „Poslana“ g. Kamenaroviča in „Javna pisma“ dr. Vlad. Ravniharja silno neprijetna, pričočevati pa jih mora! Tej svoji osebni

nejevolji odpre od časa do časa ventil in pri tem mu je naš list „Prügelknabe“. Mi se sicer ne spominjamo, da bi kdaj temu gospodu osebno kaj žalega storili, mislimo pa, da se na naš list ljuti zaradi — škandaloznega urejevanja lastnega lista. Mi mu res ne moremo v tem pogledu pomagati, kvečjemu, da mu dovolimo, da nas sme — plonkati. Za nekatere ljudi je tipično, da enostavno ne razumejo, da se raznih božjih darov v obliki takšnih ali drugačnih talentov ne da nadomestiti — z nizko zlobo in prazno maščevalnostjo!

Dvojna mera. „Narod“ sme ponatiskovati notice iz zaplenjenih listov. Nam pa plenijo članke iz nezaplenjenih listov! Kdo naj potem ne postane „bandit“?

Zaplemba. Zadnjo številko našega lista so zaplenili kar na štirih ali celo petih mestih. Tisti naročniki, ki te številke niso prejeli, naj nam blagohotno oprostite. Na vladi so rekli, da je bila ta številka zanič, nekateri naročniki, ki so jo brali, pa so rekli: Fejst je! Človek res ne ve, komu naj verjame, ali vladi ali naročnikom. Kaj pravite? Ko je general Kuhn, od 17. (kranjskega) regimenta prišel k cesarju Franc Jožefu v poslovilno avdijenco (ker so ga poslali v penzjo) je rekel satirično-ironično: „Ja, ja, Majestät, wir sind alt und dumm geworden!“ Pravijo, da se je Franc Jožef šele pozneje spomnil, da te besede niso bile prav jasne, koga je namreč pri tem Kuhn mislil. Sebe? Ali pa...?

O kraljevi poroki piše zagrebški „Obzor“ med drugim: „Značilno je bilo, da kmetje sploh niso sodelovali. Šumadinskih kmetov (Šumadija je osrčje Srbije) ni bilo videti, a naročene deputacije in v kmečko obleko preoblečena „prečanska“ inteligenca je ostala neopazena.“

Plemstvo. Po vidovdanski ustavi je naša država ustavna in parlamentarna monarhija. Tako nekako vsaj se glasi dotični paragraf. Monarhija pa ni to, kar mora biti in kar tudi je, ako ne stoji med prestolom in med ljudmi neka posebna vrsta izvoljencev, ki se imenuje plemstvo. Cesarji in kralji ne morejo biti brez vojvod, knezov in grofov kakor tudi vojvode, knezi itd. nimajo smisla, ako ni v državi dednega vladarja. Zato bodo tudi pri nas ustanovili plemstvo. Plemenitaši pa se ne bodo smeli odlikovati le po vrlinah duha, ampak tudi po lepi telesni obliki. Knežje dostojanstvo n. pr. zahteva nujno, da je knez velik, širokopleč, vitek in dolgonog. Imeti mora tudi očiščene nohte, dolge prste in orlovski nos. Vse te duševne in telesne vrline združuje v obili meri v sebi g. minister Pucelj, ki najbolj zasluži, da postane v kratkem „Durchlaucht“ Pucelj. „Orden sv. Save I. stepena sa lentom“ je že dobil, in zato smo uverjeni, da kraljevska milost tudi pri stvarjanju novega plemstva ne bo pozabila nanj.

Počitnice pri državnem pravdnistvu. Državno pravdnistvo je zaplenilo zadnjo številko „Avtonomista“.

„Avtonomist“ zaplenjen. Prejeli smo sledeči odlok: Policijsko ravnateljstvo v Ljubljani. — Ljubljana, 10. junija 1922. — Gospodu odgovornemu uredniku „Avtonomista“ v Ljubljani. — Državno pravdnistvo v Ljubljani odreja zaplembo št. 23 perijodičnega lista „Avtonomista“ z dne 10. junija 1922 radi člankov: 1. Strašna poslanica. 2. Kraljeva poroka. 3. Himen. 4. Obvestilo. Ta članek vsebuje po mnenju državnega pravdnistva vse znake pregreška po §§ 302. k. z., odnosno po § 91. b) srbskega kazenskega zakona.

„Atentat“ V Ilidži, kopaljšču kraj Sarajeva se je nedavno zdravil ministerski predsednik Pašič. Pri tej priliki je imela policija posla čez glavo. Neko jutro je šel Pašič na sprehod, od daleč spremljevan od tajnih policistov. Ob istem času se je v bližini sprehajal tudi nek mladi, elegantni človek. Polagoma se je bližal Pašiču. Policija ga je budno opazovala. Ko je ta mladi človek nenadno segel v žep... Toda že so ga zagrabile močne roke in ih ga vrgle na tla. Policijski agentje so krčevito stiskali roko, ki je tako nenadno segla v žep. Ko so mu potegnili roko iz žepa, so našli v njem — malo uro. Izkazala se je pomota, človeka so zopet izpustili. Truma ljudi, ki se je pri tem zbrala, se je nad tem prizorom silno zabavala. Pašič pa se je izkazal stoika: kljub incidentu je mirno, ne meneč se za dogodek,

mirno, brez vsake zamude, nadaljeval svoj izprehod. To stoji vsaj v sarajevskih listih.

Tudi „mentalitet“! Kakor znano je ob priliki zadnje svetovne konference držav v Genovi sklenil Vatikan z boljševiško vlado dogovor glede verske svobode katolikov v Rusiji. To je nekatero naše pravoslavne brate zelo razburilo in posamezni belgrajski listi so pri tej priliki pokazali dokaj čudne misli. Tako je n. pr. belgrajski dnevnik „Balkan“ tem povodom pisal da mu je žal ruskega carja, ki je bil vedno tudi šef ruske pravoslavne cerkve in je kot takšen imel v svojih rokah ves odpor proti Rimu, vsled česar papež v Rusiji ni imel kaj iskati. Sedaj carja ni več, a kdo ga hoče pri obrambi pravoslavja nadomestiti, ako ne mi — Srbi?! Ubogo pravoslavje, če bi bilo navezano na podporo ljudi, ki gledajo na verstvo le kot na nekakšno državno parado, brez potrebnega notranjega verstvenega življenja posameznikov!

Hude ugotovitve. Poslanski anketni odbor, ki ima nalogo preiskati vzroke smrti in obolenj rekrutov, ki so bili pretleto zimo poklicani od bivšega vojnega ministra Zečevića na službovanje, je doslej prepotoval Sarajevo, Mostar, Zeleniko, Baošič in Kotor. V Mostaru je ugotovil, da paviljoni, v katerih so bili

nameščeni in v njih spali vojaki po 5 do 6 dni, nimajo ne oken ne vrat. Takrat je bil kakor znano hud mraz. V Zeleniki isto. Člani tega odbora so izprašali vojake po vseh garnizijah in izvedeli od njih, da po vagonih, v katerih so po zimi prevažali vojake ni bilo slame, da so morali torej ležati v nezakurjenih vagonih na golih tleh. Vlaki so imeli velike zamude, posebno v Alipašinom Mostu pri Sarajevu. V Baošiču je še sedaj veliko število vojakov bosih, čakajočih, na čas, da mine rok za novo preskrbo. V Ilidži je še sedaj 30—40 vojakov, ki se zdravijo na revmatizmu, ki so ga dobili ob priliki vpoklica. Po raznih bolnicah, zlasti v Sarajevu leže še vedno razni bolniki, za posledicami „vzorne“ naše vojne uprave. V Mostaru so kasarne v slabem stanju.

Kako se godi slovenskim vojakom? Prejeli smo in priobčujemo: Na članek: „Kako se godi slovenskim vojakom“, posnet po „Jugoslaviji“, bi pripomnil sledeče: Nahaja se v njem več protislovij, posebno očitni sta pa dve. Prvič zaradi učenja srbskega jezika, da so nekateri slovenski fantje lažje govorili srbski kakor slovenski. Kdo naj to verjame, da bo slovenski fant že čez par mesecev bivanja med Srbi lažje govoril srbski kakor slovenski? Če so se pred Slovenci silili z srbsčino, si pač niso upali

po domače; to je mogel narediti le strah. Vem še iz svetovne vojne, kako strah marsikoga prevzame. Drugič: slovenski vojaki nimajo take hrane kakor so je od doma vajeni. Častniki bi radi vstregli pa ne morejo, ker ni prostora za dve vrsti kuhe. Kaj še? Ne zaradi prostora, ampak zaradi pomanjkanja dobre volje se to ne more zgoditi. Kako pa je bilo med svetovno vojno? Če ni bilo prostora za kuhinjo v poslopju so jo pa zunaj kje za kakim ogrom napravili za silo, saj v to ni bilo treba mnogo; za vojake pa je bilo še boljše ker se ji mni bilo treba z menažo med različnimi durmi drenjati. (Sledi podpis.)

Agitacija za republikance. Kako dela Radič za svojo stranko na Hrvaškem, pripoveduje sam na sledeči način: „Kmečka republikanska stranka nima agitatorjev. Ti so potrebni meščanskim strankam. Mi imamo samo svoje kmečke apostole. Ti neumorno delajo za svojo republikansko stranko bodisi doma pred farno cerkvijo ali pa na kakšnem žegnanju, na polju in v vinogradu, na ženitovanjih ali pa v gozdovih. Ti ljudje govore tako-le: Ali si ti pošteni človek? Da, ti si pošteni človek. Tudi priden si, kajne, in sam svoj gospodar. Če si pa sam svoj gospodar, si gotovo tudi republikanec, ker nikomur ne boš dal niti svoje glave niti svojega že-

pa brez tvojega dovoljenja. Ker si pa pošteni in priden, si tudi pameten, a kmečka pamet ti pravi, da se morajo kmetje zavedati, da nihče ni gospodar nad ljudstvom kakor Bog in ljudska volja. Tako govore navdušeni kmetje in hodijo od kraja do kraja, kjer oznaajo na opisani način svoj nauk.“ — Recept ni slab in gotovo tudi raznim našim strankam ni neznan.

Žitne cene. V Banatu so sledeče žitne cene: Pšenica 1620 K za 100 kg, ječmen 1200 K, oves 1220 K, koruza 1300 K, pšenična moka (št. 0) 2250 K. — V Zagrebu so sledeče cene: Koruza do 1320 K, pšenica do 1650 K, rž 1280 K, moka (št. 0) po 2400 K.

Cene živine. V Zagrebu so plačevali zadnje dni sledeče cene za kilogram žive teže: Govedina prve vrste do 44 K, druge vrste do 36 K, tretje vrste do 28 K. Presižje meso: Težki presižki prve vrste do 90 K, druge vrste do 80 K.

Vrednost denarja. 1 dolar velja 280 do 282 K, 1 lira 14—15 K, cekin za 20 K do 1000 K. Nemška krona je padla in se dobi 100 nemških za 1 krono 50 vinarjev v našem denarju.

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiska: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Ali ste se že naročili na revijo „Novi Zapiski“?

„TEXTILIA“

LJUBLJANA, Krekov trg št. 10.

Delniški kapital K 12.000.000.

Največja zaloga češke in angl. manufakture.

Telefon 177. Centrala: Ljubljana. Brzjav: „Textilia“

trgovska in industrijska d. d.,

Samo na debelo!

Samo na debelo!

Manufaktorni oddelek Gospodarske Zveze

LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 29 na dvorišču

Velika zaloga sukna za moške in ženske obleke, najlepša izbira vsakovrstnega spodnjega perila za moške, ženske in otroke in velika zaloga usnja, čevljev na drobno in debelo.

Kapital: K 20.000.000

Slov. eskomptna banka

Rezerve okrog K 6.500.000

Podružnice:

Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec.

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje

Telefoni št. 146, 458

Brzjavke: ESKOMPTNA.

Popolnoma varno naložite svoj denar v

Vzajemni

posojilnici v Ljubljani

poleg nunske cerkve r. z. z. o. z.

Hranilne vloge se obrestujejo

4%

brez odbitka rentnega in invalidnega davka.

Hranilne vloge se lahko vplačujejo potom poštno čekovnega urada, vlagateljem so položnice brezplačno na razpolago. Posojila na zemljišča, zaznamo na službene prejemke, proti poroštvo itd.

Oblačilnica za Slovenijo r. z. z. o. z. v Ljubljani.

Zadružna centrala za manufakture en gros en detail.

Zgolj prvovrstni češki in angleški izdelki

Skladišče v „Kresiji“, Lingarjeva ulica 1, prvo nadstropje, Prodajalna na drobno v Stritarjevi ulici št. 5. Podružnica v Somboru (Bačka), Aleksandrova ulica št. 11.

Upoštevajte pri nakupih.

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani

prodaja iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanski in trboveljski premog

vseh kakovosti v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo vporabo, kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava

la čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo vporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov: PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d. Ljubljana, Nunska ulica 1.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/1.

Telefon št. 21.

(začasno v prostorih Zadružne zveze).

Kapital in rezerve skupno z afilacijami čez K 50.000.000.

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled. — Interesna skupnost z Sveopčo Zapratijsko banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.